

Al die cijfers voor het volksonderwijs vormen momentopnamen en geven als zodanig een te gunstig beeld. Alleen al de bevolkingsgroei had invoering van de leerplicht onmogelijk gemaakt en er konden dus geen sancties worden toegepast, indien inheemse ouders meenden dat hun kinderen aan één of twee jaar volksonderwijs genoeg hadden. Er was veel verloop van leerlingen; van elke honderd met wie een volksschool begon, waren er gemiddeld na één jaar zeventig over, na twee jaar vijftig, na drie jaar dertig.

★

Het voorafgaande toont aan dat het gouvernement zich inderdaad na het begin van de 'ethische politiek' moeite heeft gegeven, het onderwijs zowel voor de Chinezen als voor de inheemsen belangrijk te verbeteren. Er moest daarbij veel tegenstand overwonnen worden, in inheemse kring vooral ook van diegenen die van hun Islamietische opvattingen uit onderwijs aan meisjes overbodig achtten. Niet gering waren ook de personele en materiële problemen die dienden te worden opgelost. Speciaal voor de verschillende vormen van Europees onderwijs waren goed-opgeleide leerkrachten nodig; voorzover men die niet in de Nederlandse samenleving in Indië kon vinden, werden zij uit Nederland aangetrokken en veel van die leerkrachten vonden het een inspirerende taak om aan zo gemengde klassen les te geven en, wat de inheemsen onder de leerlingen betrof, bij te dragen tot hun verheffing. De resultaten die men ten aanzien van de inheemse jeugd had bereikt, waren in '40 niet gering. Wij herhalen de cijfers: éénmiljoenzevenhonderdduizend inheemse kinderen volgden het simpele onderwijs in door het gouvernement gesubsidieerde volksscholen, tweehonderddertigduizend deden zulks in de bijzondere volksscholen, tweehonderdnegentigduizend stonden bij de erop aansluitende vervolgscholen ingeschreven, tienduizend inheemse kinderen bezochten de laatste van de aloude tweede klas-scholen, acht-en-zestigduizend bezochten de Hollands-Inlandse scholen en ruim vijfduizend de 'gewone' Nederlandse lagere scholen; dan waren er ruim negenduizend inheemse kinderen die voortgezet onderwijs volgden (bijna uitsluitend op mulo's) en tenslotte telden de universitaire opleidingen in Bandoeng en Batavia in '40 bijna zevenhonderd inheemse studenten.

Hoewel die cijfers op zichzelf ietwat geflatteerd zijn (want van elke